

International Journal of Social
Science Research
www.ijssr.net
ijssresearch@gmail.com
ISSN: 2146-8257

To Search for a Solution to the Heavy Cost of Living in 1940s of Turkey: The Club of the Barefeet

Ömer Akdağ¹

*KTO Karatay University, Faculty of Social and Humanities, Mathematics and Science
Education*

ABSTRACT

1940S were the hardest years for Turkey. Although it didn't take part in the World WAR II, It was sociologically, economically and politically affected heavily by the war. Socio-economical problems because of Statism, which was adopted in the 1930s caused to find some dimentions. One of them is The Club of the Barefeet , formed by a group of university students in Istanbul.

This study is in three parts. In the first part, general outlines of the cosliness has been given. In the second part, members of the club and its directory have been explained. An evaluation has been done in the conclusion part.

Key Words: The Barefeet, club, costliness, foot, the youth

ARTICLE INFO

Received: 25.04.2018

Revision received:
21.05.2018

Accepted: 21.06.2018

Published online:
30.06.2018

¹ Corresponding author:
Assoc. Prof. Dr.
omerakdag@karatay.edu.tr

1940'ların Türkiye'sinde Hayat Pahalılığına Çare Arayışı: Yalınayaklılar Kulübü

Ömer Akdağ¹

KTO Karatay Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü

ÖZET

1940'lı yıllar Türkiye'nin zor dönemlerinden biridir. Türkiye İkinci Dünya Savaşı'na girmemiş olsa da toplum, ekonomik ve idarî bakımından ağır şekilde bu savaştan etkilenmiştir. Toplum katmanlarında savaş ve 1930'lu yıllarda uygulamaya konulan devletçilik anlayışının getirdiği sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel sıkıntılar, bazı arayışları gündeme getirmiştir. Bunlardan biri İstanbul'da bir grup üniversite öğrencisi tarafından kurulmuş bulunan Yalınayaklılar Kulübü'dür.

Çalışmamız iki bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, 1940'lı yıllardaki pahalılık ile ilgili olarak genel bilgi ikinci bölümde Yalınayaklılar Kulübü'nün üyeleri ve nizamnamesi anlatılmıştır. Sonuç bölümünde değerlendirme yapılmıştır.

MAKALE BİLGİSİ

Alınma

Tarihi:25.04.2018

Düzeltilmiş hali alınma

tarihi: 21.05.2018

Kabul Edilme Tarihi:

21.06.2018

Çevrimiçi yayınlanma

tarihi: 30.06.2018

Anahtar Kelimeler: Yalınayaklılar, kulüp, pahalılık, ayak, gençlik

Giriş

1940'lı yıllarda Türkiye'de nüfusun yüzde 83'ü köylü idi. 40 bin köye dağılmış olan köylü nüfus başta olmak üzere Türkiye'de bütün vatandaşlar, İkinci Dünya Savaşı'nın menfi etkilerine maruz kalmıştır. Bu dönemde vukua gelen sosyal ve ekonomik zorluklar, bir çok romana konu olmuştur. Ev kiralının yüksekliği, devamlı olan vergi artışları, ekmek fiyatlarının pahalılığı ve kuyrukları, yiyecek dağıtımındaki düzensizlikler, hayat pahalılığı sebebiyle fahişelik yapan kadın sayısındaki artış gibi hususlar romanlarda sık sık yer almıştır³.

Bilindiği gibi üniversite gençliğinin sosyal yapıda mühim bir mevki vardır. Sosyal inkişaf, sosyal yapıda ortaya çıkan ihtiyaç ve problemlere çözüm arayışıdır⁴. İktisadî buhranın yaşandığı İkinci Dünya Savaşı sonrasında İstanbul'da bir grup öğrenci tarafından 1947'de Yalınayaklılar Kulübü kurulmuştur.

"Acınacak halde ve çok perişan bir halde"⁵ anlamlarına gelen bu kavramı (yalın ayak) kullanarak, hayat pahalılığına çözüm bulmaya çalışmak, hem dikkat çekici hem de çözüm üretmek bakımından takdire değer bir çalışma olarak görülebilir. Bu çalışmada, 1947 yılının İstanbul basını

¹ Sorumlu yazar iletişim bilgileri:

Doç. Dr.

omerakdag@karatay.edu.tr

³ M. Asım Karaömerlioğlu, "Türkiye'de çok-partili demokrasiye dönüşün toplumsal dinamikleri", Boğaziçi Üniversitesi, Atatürk Enstitüsü, <http://www.ata.boun.edu.tr/Faculty/Asim%20Karaomerlioglu/htr312/karaomerlioglu%20cok%20partili%20haya%20ata%20gecisin%20toplumsal%20dinamikleri.pdf> (21 Ağustos 2009). s. 6.

⁴ Cevat Geray, "Toplum Kalkınması ve Gençlik", 1968 Yılı Öğrenci Hareketleri (Dünyada ve Türkiye'de), Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, No 7, Ankara 1969. s. 229

⁵ Örnekleriyle Türkçe Sözlük, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, C. 4, Ankara 1996, s. 3313

taranarak, yüksek seviyelerde seyreden hayat pahalılığına çözüm arayışı içinde olan bir grup üniversite öğrencisinin kurmuş olduğu Yalınayaklılar Kulübü ele alınmıştır

Türkiye’de 1940’lı Yıllarda Hayat Pahalılığı

Şiddetli Erzincan Depremi’nin acı felaketiyle gelen 1940 yılı, Milli Şef dönemindeki iç huzursuzluğu biraz daha tetiklemiştir. Gerek bu yılın başlarında gündeme gelen Milli Korunma Kanunu’nun tatbiki, gerek ekonomik sahadaki bozukluğun meydana getirdiği geçim sıkıntısı ve gerekse devlet idaresindeki aksaklıkların doğurduğu hoşnutsuzluk, Erzincan Depremiyle birlikte tahammülü oldukça zorlayan bir noktaya getirmişti⁶.

1941 yılında tek tip ekmeğe çavdar ve arpa karıştırılması ve bazı vilayetlerin mahsullerine el konulmasına yetki veren düzenlemeler yapıldı⁷. 1942’de ekonomik sıkıntılar devam etti. Savaş zenginleri türedi. Savaş dolayısıyla yürütülen ekonomik politika, kıtlık ve enflasyonla birlikte giden geniş devlet mubayaaları (satın alımları) dolayısıyla, büyük çiftçi ve tüccarın zenginleşmesine yol açtı. Hatta fiyat kontrolleri ve dağıtım usulüne en fazla ihtiyaç duyulduğu bir zamanda, Saraçoğlu Hükümeti’nin Ticaret Bakanı Behçet Uz, İngiltere’nin dahi cesaret edemeyeceği bir liberalizm şampiyonluğuna soyunarak 1942 yılının sonbaharında fiyatları serbest bıraktı. Bunun sonucu olarak, fiyatlar alabildiğine yükseldi. Buğday 13. 5 kuruştan 100 kuruşa, zeytinyağı 85 kuruştan 350 kuruşa fırladı. 85 kuruşa stok edilen 16 bin ton zeytinyağının 350 kuruştan satışı, bir kısım tüccarı zengin etti.. Ordu ihtiyacı için el konulan büyük miktardaki motorlu araç lastikleri belirli kişilere tahsis edildi⁸. Ekmek ve ekmeklik hububat tüketimine (istihlak) sınırlar getirildi. Ağır işçilere günde 750, normal kimselere 375 ve çocuklara 187.5 gram ekmek verilmesine karar verildi. Karaborsa ve vurgunculuğa mani olmak için ekmeklerin bayatlamadan satılmaması kararlaştırıldı⁹.

Ekonomik sistem o kadar bozulmuştu ki, normal tedbirlerle hatta zabıta tedbirleriyle bile düzeleceğe benzemiyordu. Başbakan Refik Saydam, bu tür haber verenleri sert bir şekilde tenkit etmiş ve konunun abartıldığını ifade etmiştir. Ayrıca bu tür işlere karışanların sert bir şekilde cezalandırılacağını söylemiştir. Başbakan Saydam, Ticaret Bakanı Mümtaz Ökmen’i de yanına alarak, bu ekonomik sıkıntıları ve şikâyetleri yerinde dinlemek üzere İstanbul’a gitmiş fakat 7 Ağustos 1942 gecesi ölmüştür¹⁰. İlginçtir Refik Saydam öldükten sonra kendi evinde şeker ve pirinç stokçuluğu yaptığı ortaya çıkmıştır. Antalya milletvekili Rasih Kaplan, İstiklal Mahkemelerinin kurulmasını istedi¹¹. Varlık vergisi de aynı yıl uygulamaya konuldu¹². Büyük ümitlerle çıkarılan Varlık Vergisi bekleneni vermedi. İlk hesaplarda, 164.368 mükelleften 465 milyon lira getireceği tahmin edilen Varlık Vergisi ancak 221 milyon lira temin edebildi. Bizzat bu kanunu uygulayan İstanbul Defterdarı Faik Ötke “Varlık Vergisi piç bir vergidir. Cumhuriyet malî tarihinin yüz kızartıcı bir sayfasıdır” dedi. Bu vergi hem dışarıda hem içerde şiddetli eleştirilere sebep oldu. 15 Mart 1944 tarihinde Varlık Vergisi uygulamasına son verildi¹³.

⁶ Mahmut Goloğlu, *Milli Şef Dönemi (1939-1945)*, Gologlu Yayınları, Ankara -1974, s. 79.

⁷ Goloğlu, 1974, 110.

⁸ Doğan Avcioğlu, *Türkiye’nin Düzeni (Dün-Bugün-Yarın)*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1969, s. 225.

⁹ Goloğlu, 1974, 145–148.

¹⁰ Goloğlu, 1974, 150.

¹¹ Goloğlu, 1974, 164.

¹² Goloğlu, 1974, 176; Ayrıca Varlık Vergisi konusunda bkz. AKAR, R. *Aşkale Yolcuları, Varlık Vergisi ve Çalışma Kampları*, Belge Yayınları, İstanbul 1999; AKTAR, A. *Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikası*, İletişim Yayınları, İstanbul 2000; BALİ, R. *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri: Bir Türkleştirme Serüveni*, İletişim Yayınları, İstanbul 1999.

¹³ Goloğlu, 1974, 176-177; Avcioğlu, 1969, 227;

1943 yılının önceki yıldan pek farklı olmadı. Hayat pahalılığı ve karaborsa devam etti¹⁴. 1944 yılında ekonomik sıkıntı hız kesmedi. Hükümet vergileri artırarak çözüm üretmeye çalıştı. Vergilerin artması toplumda şiddetli tepkilerin doğmasına sebep oldu. Bu tepkileri dile getiren Eskişehir milletvekili Emin Sazak şu acı sözlerle meseleyi dile getirdi: “*Bu vergi konusuna giren insanlar; bacağına donu, ayağında çarığı, üstünde örtünecek yorganı olmayan ve başını odunun üstüne koyup yatan insanlardır. Sen neyi ucuzlattın ki, bu vergiyi artıruyorsun?*”¹⁵. 1947 yılında en çok şikâyet edilen konuların başında hayat pahalılığı geliyordu. Çalışmamızın başlığını teşkil eden Yalınayaklılar Kulübünü kuranlar da buna çare aramak maksadıyla bu kulübü kurmuşlardı.

Ekim’in ilk haftasında kurulmuş olan Hasan Saka Hükümeti, güven oylaması sırasında Meclise sunduğu hükümet programında; hayat pahalılığı, üretimin artırılması ve devletçiliğin sınırlarının belirlenmesi gibi konuları gündeme getirdi¹⁶. Hasan Saka hükümetinin programında; 1929 Ekonomik buhranından sonra geçilmiş olan devletçilik programıyla ilgili yeniden bir yapılanma hususu değerlendiriliyordu. Hatırlanacağı üzere 1923’ten 1929 yılına kadar özel teşebbüs temelli bir siyaset tatbik edilmiş bu tarihten sonra devletçilik prensibi benimsenmişti. 1932 yılında Celal Bayar’ın iktisat Vekili olmasıyla devletçiliğin hızı kesilmeye başlamıştı¹⁷. 1935 yılında İzmir Fuarı’nın açılışında yaptığı konuşmasında M. Kemal Paşa devletçiliği, “*Türkiye’nin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiye’ye has bir sistem*” şeklinde tarif etmişti¹⁸.

1937 yılında Başbakan olan Bayar, M. Kemal Paşa’nın çizdiği çerçevede ekonomiyi idare etmiş, 1946 yılında devletçiliğin önde gelen isimlerinden Recep Peker, Bayar’a kıyasla biraz devletçiliğe eğilim göstermiştir. 1937 yılında, Başbakan olan Celal Bayar’ın Hükümet programında şunlar belirtilmekteydi; “*Fert tarafından yapılabilecek işlerin, fertlerce yapılmasını himaye ve teşvik edeceğiz. Bu maksatla sanayi teşvik siyasetimize devam edeceğiz. Fakat ferdî mesai veya sermayenin bugün için yetmediği veya gidemediği işlerde, milli korunmanın gerektirdiği hususlarda, milli emniyeti ve umumi menfaati temin etmek, ferdî mesai ve sermayenin çeşitlenip büyümesini kolaylaştırmak için Devlet iş başına geçecektir*”¹⁹

Recep Peker’in hükümet programında şunlar vardı: “*İktisadî faaliyetimizi de hususî teşebbüs ve sermayeden faydalanmak, hususî teşebbüslerle devlet işletmeleri arasında farklı bir muameleye meydan vermemek, onların emniyetle çalışmalarına ve gelişmelerine yardım etmek, Devlet teşebbüsleriyle hususî sermaye arasında işbirliği sağlama, Devlet işletmelerinin hususî teşebbüslerde başarabilecek sahalara aykırı durumlarını gidermek kararındayız*”²⁰. Hükümet programlarında görüleceği gibi, Bayar özel teşebbüse ehemmiyet vereceklerini ifade ederken, Peker, hususî ve devlet teşebbüslerine eşit davranacaklarını ifade etmektedir. Yani burada Peker, nispî olarak devletçi mevkiinde olmaktadır. Esasında her iki programda da, vatandaşın gücünün yetmediği durumlarda devletin devreye gireceği ifade edilmektedir. Buradaki fark, Bayar, ferdî öne alıp teşvik ederken, Peker fert ile devlet arasında eşit mesafede durmaktadır. 1947 yılında ise yukarıda ifade edildiği gibi devletçiliğin sınırlarının belirlenmesi konusunda Hasan Saka Hükümeti yeni bir program yapmıştır.

Yalınayaklılar Kulübü’nde, aşağıdaki görüleceği üzere çorap giymek yasaktır. Gerçekten çoraplar çok pahalı olmalı ki, gazete sütunlarında çorapların tamir edilmesi konusunda tavsiyeler yer almıştır. Bunlardan birisi şöyledir; “*Çocukların çoraplarının kopuk ve burunları daha yeni iken röpriz*

¹⁴ Avcioğlu, 1969, 226.

¹⁵ Goloğlu, 1974, 239.

¹⁶ Akşam, 3 Ekim 1947.

¹⁷ Tunç Tayanç, . Sanayileşme Sürecinde 50 Yıl, Milliyet Yayınları, İstanbul 1973. 1973, s.84.

¹⁸ Tayanç, 1973, 85.

¹⁹ Öztürk, 1968, 186;

²⁰ Öztürk, 1968, 294;.

(?) tiresi ile takviye edilir veya bu kısımların içine ince çorap parçaları tutturulursa ömürleri iki misli artar”²¹.

Gazetelerde hayat pahalılığını yansıtan başka yazılar da vardır. Mesela giysilerin uzun ömürlü olmasını sağlayacak tavsiyeler bunlardan birisidir. “Sayfiye dönüşü yapılacak işler” başlığı altında erkek ve kadınlara ait beyaz elbiselerin yıkanıp ütülendikten sonra çok koyu çivide (?) batırılmış bir bohçaya sarılıp kaldırılması tavsiye edilmektedir. Çünkü koyu çivitli bohça beyaz çamaşırların sararmaması önler. Deniz mayoları tatlı ılık su ile yıkandıktan sonra naftalinlenmeli, kauçuk deniz ayakkabı ve başlıkları da yıkanıp kurduktan sonra içlerine gazete kâğıdı doldurulmalı, şekillerini muhafaza ederek saklanmalıdır. Beyaz ayakkabıları temizlemeli içlerini birkaç damla terementin? ruhu damlatılmış bez veya pamuk ile doldurulmalıdır. Bu işlem ayakkabının şeklini muhafaza etmesini ve derinin bozulmamasını sağlayacaktır²².

Kış mevsiminde odun alınırken kuru olmasına dikkat edilmektedir. Odunun kuru olması mühimdir. Çünkü ıslak odun kömürü tutuşturmaz. Gazetede, kuru odunun özellikleri konusunda bazı kriterler verilmektedir. Mesela bunlardan biri şöyledir; Satın alınacak olan odun yığınının bir odun parçasını alarak; odunun kesilmiş olan kısmına tentürdiyot sürülmeli. Sürülen kısım, sarı kalırsa, odun bir sene evvel kesilmiş demektir. Yani kurudur. Eğer tentürdiyot, sürülen kısımda mor ve siyah çizgiler meydana getirmişse odun yaş demektir²³.

Bir toplumda fakirliğin göstergelerinden biri dilenci sayısının çokluğudur. Bu hususta elimizde istatistikî bir rakam olmamakla birlikte merkezî caddelerdeki dilencilerin çokluğu hayat pahalılığının bir işareti olarak değerlendirilebilir. 1947 yılında İstanbul’da, pejmürde kılıklı dilenciler sıkça görülmektedir²⁴.

²¹ Akşam, 7 Ekim 1947.

²² Akşam, 7 Ekim 1947.

²³ Akşam, 7 Ekim 1947.

²⁴ Cemal Refik imzalı “İstanbul Hayatı” köşesinde “Dilenciler” başlığı altındaki yazıda, dilencilerle ilgili olarak şunlar anlatılmaktadır: “İstanbul caddeleri yine dilenci istilasına uğradı. Adım başında bir el uzanıp insanın burnuna kadar dayanıyor. O ne pis eller, o ne iğrenç mahlûklar! Sakatlara, yoksullara, muhtaçlara yardım etmek insanlık vazifesi, vicdan borcudur. Fakat pisliği, iğrençliği acındırma vasıtası yapan sırnaşıklara para vermeyi ne vicdan kabul eder, ne iman. Saçı sakalına karışmış, tepeden tırnağa kadar pisliğe bulanmış herifler, aynı iğrençlikte karılar yaya kaldırımlarına sıralanıyor. Öksürüp aksırarak, tükürüp sümürerek yol kesiyorlar. Saçtıkları iç bulandırıcı kokular insanın genzini tırım tırım tırmalıyor. Aylarca ellerine, yüzlerine su damlası değmemiş, sırtlarındaki lime lime palasporeler sanki leşli bataklıktan çıkmış. Manzaraları merhamet yerine nefret ve istikrah (iğrenmek) uyandırıyor. Sinir bozucu kıvranışlarla sokulurken insanın rikkatini (hassasiyetini) değil hiddetini tahrik ediyor. Bu müteharrik (hareket eden) pislik yığınlarına temas etmemek için istikamet değiştirirseniz o sizden evvel davranıp yolunuzu kesiyor, peşinize takılıyor, omzunuza dürtüyor. Ekserisi sağlam, çalışabilecek kabiliyette insanlar. Sorarsanız;

—Niçin çalışıp ekmek parası kazanmıyorsun da dileniyorsun?

Boynunu büküyor:

—İş yok ki çalışayım. Aç kaldım.

—Hadi, şu bavulu köprüye kadar taşı da sana elli kuruş vereyim.

Diyecek olsanız pörsük, kıvrık gövdesi birdenbire dikleşiyor hiddetli bakışlarla sırtını çevirip savuşuyor.

Bazısı da merhamet avcılığında dört beş yaşındaki yavrucakları olta yemi gibi kullanıyor. Sokaklarda pisliğe bulanmış, pejmürde kıyafetlerle dolaşarak gelip geçenlere avuç açan çocukların topladıkları parayı ellerinden alıp rahat yaşıyorlar.

Köylü kıyafetinde bir takım sırnaşıklar da peyda oldu. Sizi göz ucuyla süzerek yanınızdan geçiyor, birkaç adım sonra arkanızdan sesleniyor:

—Beyefendi, Beyefendi! Müsaade et, sana bir sözüm var.

Yapmacık mahcubiyet tavırlarıyla yaklaşıyor, yılışıyor:

—Beyefendi, ben köyden dün geldim.

—Evet?..

1947 yılında gazetelere intikal eden pahalılık haberlerinden ikisi, et fiyatlarının yüksekliği ve ithal edilen pamukluların piyasada az olmasıdır. 1 Nisan 1947 tarihli Akşam gazetesinin verdiği bir habere göre; Vilayet Dağıtma Kurulu İstanbul halkına üç milyon metre pamuklu dağıtımına karar vermiştir. Daha önce tespit edilen ve her semte dağılmış bulunan 180 bayii, kendi bölgelerindeki vatandaşlara dağıtmak üzere basma ve kaput bezlerini almaya başlamışlardır. Dağıtım, aile başına yapılmakta ve her aileye on metreden daha az basma veya kaput bezi verilmemektedir²⁵. Kaput bezi veya diğer kalemlerle alakalı olarak gazetelere zaman zaman yolsuzluk haberleri de yansımaktadır. Mesela çimento ve mukavva gibi kalemlerin karaborsaya düştüğüne dair haberler bu türdendir²⁶.

Odalar Birliği tarafından hazırlanan bir çalışmaya göre; 1939–45 yılları arasında fiyatlar genel seviyesinin yükselmesinin özel sektör lehine iki yönden faydası olmuştur. Birincisi, devlet bütçesinden ödenen ücretler, fiyatlarla aynı hızla artmadığından aradaki fark, kamu yatırımlarının finansmanına tahsis edilen kaynakları artırmıştır. İkincisi, ekonomik gelir dağılımının değişmesidir. Tacir, sanayici ve piyasa şartlarına uyabilen çiftçilerin gelirlerinde önemli artışlar olmuş, buna karşılık geniş halk kitlesinin reel geliri, dolayısıyla tüketimi azalmıştır²⁷. Savaş şartları sebebiyle genel fiyat endeksi 1938 ile 1945 yılları arasında beş misli artmıştır²⁸. Yukarıda özetlenen enflasyonist ortamda Yalınayaklılar Kulübü kurulmuştur.

Yalınayaklılar Kulübü

Kulübün kurucuları ve üyeleri

8 Haziran 1947 tarihinde İstanbul'da, Tıp Fakültesi, Hukuk Fakültesi ve Yüksek Ticaret Mektebi'nde kayıtlı 24 öğrenciden meydana gelen Yalınayaklılar Kulübü kurulmuştur. Kulübün kurucuları Abdulkadir Açıkalın ve Yüksek Ticaret Mektebi öğrencilerinden Ali Asımgil'dir. Kulüp üyeleri şunlardır: Turgut Tuna, Hulusi Damgacıoğlu, Cemal Kaşarlıoğlu, Rıfki Zeybek, İsmail Aslan, Yılmaz Çakır, Fazıl Yaşar, Turan İkizleroğlu, Mahmut Tuna, Turhan Akısü, Zahit Erten, Nadir Serpen, İsmail Hakkı Öztürk, Necmi Sabuncu, Hakkı Uysal, Kaya Baysal, Hikmet Kutlu, İlhami Şanal, Refet Okucu, Yılmaz Sakbaş, Şeref Öney, Muhsin Arkan²⁹.

Kulübün kuruluş gerekçesi (Esbab-ı mucibesi) ve maksadı

Kulübün kurucularından olan ve aynı zamanda kaptanı olan Ali Asımgil, Yalınayaklılar Kulübünün kuruluş gerekçesi (Esbab-ı mucibesi) olarak "Hayat pahalılığı" olduğunu ifade etmektedir.

—Bir haftadır İstanbul'da iş arıyorum, bulamıyorum. Allah seni inandırсын ki üç gündür ağzıma bir lokma ekmek girmediyim. Yatacak yerim de yok. Bana bir han parası bir lokma ekmek parası versene.

—Köyden niçin geldin?

—Ekmek parası kazanmak için iş aramaya geldim.

—Şimdiye kadar neyle geçiniyordun?

—Cenab-ı Hak rızığımızı veriyordu.

—Cenab-ı Hak şimdi kesti mi rızığını?

Fazla sıkıntıya tahammül edemiyor, burnunu ovuşturarak çekiliyor.

Bir de lüks ve kibar dilenciler var. Kiraathanede veya yazıhanede temizce giyinmiş bir adam karşınıza dikilip reverans yapıyor, dörde bükülmüş bir kâğıt uzatıyor. İçinde şuna benzer cümleler yazılı: '*Güngörmüş, sonradan düşmüş bir aile evladım. Yardımınızı bekliyorum*'. Kıyafetine bakınca elbette beş kuruş vermeye de çekinirsiniz. Verseniz bile hangi birinin gönlünü baş edeceksiniz". (Refik, 1947); Dilencilik ile ilgili olarak bkz. Cumhuriyet, 8 Mart 1939 Ayrıca bakınız Selim S. Tarcan, "Bizde Dilencilik", *Cumhuriyet*, 29 Mayıs 1939.

²⁵ Akşam, 1 Nisan 1947.

²⁶ Akşam, 29 Nisan 1947.

²⁷ Avcıoğlu, 1969, 228.

²⁸ Karaömerlioğlu, 2009, 11.

²⁹ Akşam, 20 Haziran 1947.

Piyasada imal edilen ayakkabıların kalitesizliğine dikkat çeken kulüp kaptanı, “tek çare olarak” bu kulübü kurmaktan başka “çareleri kalmadığını” belirterek şöyle devam etmektedir:

“Bir top (futbol topu) 5-10 lira, bir çift ayakkabı 35-40 liraya. 20 liraya da ayakkabı satılıyor amma kâğıttan mamül... Topa bir vuruşta burnu eğiliyor, yüz derileri sıyrılıyor. Bu vaziyet karşısında tek çare bir Yalınayaklılar Kulübü kurmaktır. Böyle yaptık. Hatta bu pahalılık böyle devam ederse bir çıplaklar kulübünün de kurulacağına muhakkak nazarıyla bakılabilir”³⁰.

Kulüp kaptanının dert yandığı hayat pahalılığı, dönemin devletçi anlayışının bir yansıması olmalıdır. Nitekim o devrin meşhur kalemlerinden Yakup Kadri Karaosmanoğlu bu hususu İnönü’ye şöyle ifade etmektedir: *“İstanbul’dan geliyorum; orada görüp işittiklerimden çok üzgünüm. Hükümete ve hatta size, sizin şahsınıza karşı adeta husumet derecesine varmış bir muhalefet cerayanı alıp yürümektedir. Sakın harp felaketinden kurtardığınız için halkın size minnettar olduğu hayaline kapılarak, bu cereyanı mühimsemezlik etmeyin”³¹*

Dönemin hükümeti, 1930’lu yıllarda benimsenen devletçilik anlayışının bir vecibesi (gereği) olarak ve biraz da İkinci Dünya Savaşı’nın getirdiği zor şartlar ortamında, devlet işletmelerinde üretilen malları fahiş fiyatlarla piyasaya süren bir “devletlü” sınıfının ortaya çıkmasına ister-istemez zemin hazırlamıştı³². Bu “devletlülünün” dışında kalan, “Yalın ayaklılar” kulübünün kurulmasına sebebiyet veren hatta “çıplaklar kulübünün kurulmasını düşünen geniş bir halk kesimi yoklukla pençeleşmekteydi.

Henüz resmi bir statü kazanmamış olan ve sadece erkeklerin girebildiği Yalınayaklılar Kulübünün nizamnamesinde, kulübe girişi şartı olarak, “Matrak ve hüsnüniyet sahibi olmak gibi şartlar vardır. Nizamnamede geçen “matrak” kavramı, kulübün kurucusu Asımgil tarafından şöyle tarif edilmektedir: “Şakacı demektir. Fakat sulu şakacı değil. Hüsnüniyet taşıyan şakaya matrak denir”³³.

Yalınayaklılar Kulübünün kurucusu ve kaptanı Asımgil, çıplak ayakla toprağa temas etmenin sağlık yönünden faydaları üzerinde durarak şunları söylemektedir:

“Yalınayak gezmenin çok sıhhi olduğunu doktorlar söylüyorlar. Son gelen Amerikan mecmualarında da yalınayaklığın sıhhat üzerinde mühim rolü olduğunu okuduk. Çok terleyen ayaklar, yalınayak gezildiği ve deri sertleştirildiği takdirde terlemiyorlarmış. Bu iddia doğrudur. Bizler yalınayak top oynayıldan beri ayak terinden de kurtulduk”³⁴.

Kaptan Asımgil kulübün bir hedefinin de Hintlilere karşı bir takım kurmak olduğunu şöyle açıklamaktadır:

“Hintliler futbolu yalınayak oynarlar. Oradan bir takım gelse, İstanbul’da karşısına çıkaracağımız bir yalınayak futbol takımı yoktur. Fakat bu suretle bizde yalınayak futbolcuları yetiştirmek, onları Hintlilere karşı çıkarmak pekâlâ mümkündür”³⁵.

Yalınayaklılar kulübünün prensipleri

Yalınayaklılar Kulübü’ne katılanların tabi olduğu prensipler kulübün nizamnamesinde maddeler halinde şöyle ifade edilmiştir.

Madde 1. Sahaya yalınayak çıkılır. Ayak, toprağa alıştırılmaya kadar dahi olsa çorap giyilmesine müsaade edilmez.

Madde 2. İmtihanlar sırasında günde ancak iki defa maç yapılır.

Madde 3. Ayakkabı ile topa vuran oyuncu, derhal kulüpten ihraç olunur.

Madde 4. Kulübe dâhil olmayanlar, yalınayakların topuna fiske dahi vuramazlar.

³⁰ Akşam, 20 Haziran 1947.

³¹ Karaosmanoğlu, 1968, 159.

³² Karaömerlioğlu, 2009, 10.

³³ Akşam, 20 Haziran 1947.

³⁴ Akşam, 20 Haziran 1947.

³⁵ Akşam, 20 Haziran 1947.

Madde 5. Hariçten müdahalelere karşı birlikte mümanaat olunur (engel olunur).

Madde 6. Kuvvetli şut çekmek yasaktır. Herhangi bir suretle kusur işlenir ve top patlatılırsa, patlatana ödetilir³⁶.

Kulüp üyelerinden aidat olarak para alınmamaktadır. Kulüp, aidat olarak, dünyada benzeri olmadığını sandığımız bir uygulama yapmıştır. Nizamname'nin 8. maddesinde üye aidatı olarak şöyle denilmektedir: "Azadan (üyeden) aidat olarak samimiyet ve mertlik istenir. Bunları vermeyenler hakkında derhal ihraç kararı alınır"³⁷.

Değerlendirme ve Sonuç

Üniversite gençliğinin sosyal yapının inkişafında çok mühim katkıları olduğu bilinmektedir. Yalınayaklılar Kulübü özelinde meseleyi tahlil ettiğimizde iki husustan söz edilebilir. Bunlardan birincisi, gençlerin zamanlarını ve işgücünü değerlendirmek diğeri gençliğin yurt ve kalkınma meselelerine alaka duymaları yönünde teşvik edici olmaktır. Yalınayaklılar Kulübü'nün kurucuları her iki yönden de sosyal yapının inkişafına katkı bulunmayı hedef edindikleri anlaşılmaktadır.

Kulübün üyeleri zamanlarını spor gibi faydalı ve sağlıklı bir sahaya hasretmişlerdir. Bu yönüyle zamanı değerlendirme konusunda sadece isabetli bir seçim yapmamışlar aynı zamanda sağlıklı hayatın temelini teşkil eden sporu tercih etmişlerdir.

Diğeri taraftan kulüp üyelerinin, futbolu yalın ayakla oynayarak ayakkabıdan "tasarruf" yapmışlardır. Bu yönüyle hayat pahalılığına "çözüm" anlamında katkıda bulunmayı planlamışlardır.

Kulüp üyelerinin ülke meselelerine alaka duydukları anlaşılmaktadır. Kulüp kaptanı Asımgil'in, Hint futbol takımına karşı hazırlıklı olmak için Yalınayak futbol oynamayı tercih ettiklerini ifade etmesi, bu hassasiyetin nev-i şahsına münhasır bir şekilde güzel bir yansıması olduğu düşünülebilir.

Bütün dünyayı sarsan İkinci Dünya Savaşı'nın henüz yıkıcı etkilerinin devam ettiği bir devreye rastlayan 1947 yılındaki hayat pahalılığı, halkımızı çareler aramaya sevk etmiştir. Bu hayat pahalılığına hükümet de, sorumluluğu gereği almış olduğu malî ve ekonomik tedbirlerle çözüm bulmaya çalışmıştır. Mesela 1930 yıllarda tatbik edilen ve "ılımlı devletçilik" olarak ifade edilen uygulama, bu çözüm arayışının öne çıkan politikalarındandır. Bahse konu çözüm arayışının halk boyutunun "okumuş kesimini" temsil eden tarafın, üniversite gençliğinin teşekkül ettirmiş olduğu Yalınayaklılar Kulübü teşkil etmektedir.

Hayat pahalılığını gidermenin temel çaresi, gelir ile gider arasında pozitif fark meydana getirmektir. Yani gelirin gidere eşit olması veya gelirin giderden fazla olmasıdır. Geliri artırmak, daha köklü ve sürdürülebilir bir çözüm olarak değerlendirilebilir. Toplumun aktif bir kesimini teşkil eden üniversite gençliğinin, geliri artırıcı bir organizasyon yapabilecekken, içe dönük ve mevcuttan fedakârlık yaparak "Yalınayaklılar Kulübünü" kurmaları, dönemin bir kısım gençliğinin perspektifini tespit bakımından dikkat çekici olabilir. Üniversite gençliğinin topluma ufuk vermesi gerekir gerçeğinden hareketle, kulübü teşkil edenlerin ayakkabılarını çıkararak yalınayak olmak yerine, bir çift ayakkabı daha imal edecek proje üretmeleri beklenirdi.

Kulüp üyelerinin, aidat olarak vermesi gereken nakdi bir meblağ bulunmamaktadır. Kulüp nizamnamesinde belirtildiğine göre; ait olarak "Mertlik ve Samimiyet" istenmektedir. Kulüp üyeliğine kabulde istenilen bu şartların nasıl ölçüldüğü hususunda bilgi sahibi değiliz. Ama ülkemizin her zaman ihtiyaç duyduğu, birlik ve beraberliğin en muhteşem formülü olan "Mertlik ve samimiyet" prensibini ihdas etmeleri takdire şayandır.

Yalınayaklılar Kulübü'nün kurulmasının müspet sonuçlarından biri de gençliğin memleket meseleleriyle alakalı hassasiyet göstermeleridir. Gerçekten 1940'lı yıllarda gençliğin hayat pahalılığını

³⁶ *Akşam*, 20 Haziran 1947. .

³⁷ *Akşam*, 20 Haziran 1947.

şikâyet etmek, protesto etmek ve yürüyüş yapmak yerine bu toplumun bir parçası olarak çare aramak maksadıyla bir araya gelerek Yalınayaklılar Kulübünü kurmaları sosyal barışa olan katkının en güzelidir. Türk gençliğinin yük olmak yerine yük almayı tercih etmeleri, kadim Türk kültürünün tecelli etmesi bakımından ümit vericidir.

Son 70-80 yıllık zaman diliminde yapılan araştırmalar ve müşahedeler, üniversite gençliğinin zamanı daha verimli şekilde değerlendirmedini göstermektedir. 1968 yılında yapılan bir araştırmaya göre gençlerin büyük bir ekseriyeti, boş zamanlarında sinema, tiyatro gibi eğlence yerlerine gitmekte veya arkadaşlarıyla hedefsiz olarak dolaşmakta, kahvede oturmaktadır. Bu araştırmaya göre gençlerimizin serbest zamanlarını okuma, spor yapmak ve el işi yapma gibi sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik faaliyetlerde değil daha çok dans, sinema, konser ve kahvehane gibi kapalı mekanlara gitmek, sokakta dolaşma ve hiçbir şey yapmamak gibi pasif faaliyetlerle harcadıkları anlaşılmaktadır³⁸.

Son olarak memnuniyetle ifade etmeliyiz ki, Yalınayaklılar Kulübü'nü kuran gençlerin, toplumda tahkir sıfatı olarak kullanılmakta olan “Yalınayak” kavramını cesaretle kullanmaları ve zamanlarını hem sağlıklı hem de ülke ekonomisine katma değer kazandırılmasıyla alakalı bir faaliyete harcamayı tercih etmeleri takdire şayan olarak görülmelidir.

Kaynakça

Akşam

Cumhuriyet

Avcıoğlu, Doğan. *Türkiye'nin Düzeni (Dün-Bugün-Yarın)*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1969.

Geray, Cevat. “Toplum Kalkınması ve Gençlik”, *1968 Yılı Öğrenci Hareketleri (Dünyada ve Türkiye’de)*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayını, No 7, Ankara 1969.

Goloğlu, Mahmut. *Milli Şef Dönemi (1939-1945)*, Gologlu Yayınları, Ankara -1974

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri. *Politikada 45 Yıl*, Bilgi Yayınevi, 1968 İstanbul.

Karaömerlioğlu, M. Asım. “*Türkiye’de çok-partili demokrasiye dönüşün toplumsal dinamikleri*”, Boğaziçi Üniversitesi, Atatürk Enstitüsü, <http://www.ata.boun.edu.tr/Faculty/Asim%20Karaomerlioglu/htr312/karaomerlioglu%20cok%20partili%20hayata%20gecisin%20toplumsal%20dinamikleri.pdf> (21 Ağustos 2009).

Örnekleriyle türkçe sözlük, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, c. 4, Ankara 1996.

Öztürk, Kazım. *Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri ve Programları*, Ak Yayınları, İstanbul 1968.

Refik, Cemal. “Dilenciler”, İstanbul Hayatı, *Akşam Gazetesi*, 29 Nisan 1947.

Tarcan, Selim S., “Bizde Dilencilik”, *Cumhuriyet Gazetesi*, 29 Mayıs 1939.

Tayanç, Tunç. *Sanayileşme Sürecinde 50 Yıl*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1973.

³⁸ Geray, 1969, 231.

EKLER

Yabancı Konuları

Uluslararası kamyon nakliyecilerinin bugünkü perişan hali

Yabancı kamyon nakliyecilerinin bugünkü perişan hali

Uluslararası kamyon nakliyecilerinin bugünkü perişan hali, Türkiye ekonomisindeki bu sektörün durumu hakkında önemli bilgiler vermektedir. Özellikle yabancı kamyoncularun Türkiye pazarındaki faaliyetleri ve karşılaştıkları zorluklar, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Yabancı kamyoncuların Türkiye pazarındaki faaliyetleri, özellikle son yıllarda hızla artmıştır. Bu artışın temel nedeni, Türkiye'nin dış ticaretindeki büyüme ve kamyon nakliyecilerinin bu büyümeyle birlikte hareket etmesidir. Ancak, bu artışın yanı sıra, yabancı kamyoncuların Türkiye pazarındaki faaliyetleri, özellikle son yıllarda hızla artmıştır. Bu artışın temel nedeni, Türkiye'nin dış ticaretindeki büyüme ve kamyon nakliyecilerinin bu büyümeyle birlikte hareket etmesidir.

Yabancı kamyoncuların Türkiye pazarındaki faaliyetleri, özellikle son yıllarda hızla artmıştır. Bu artışın temel nedeni, Türkiye'nin dış ticaretindeki büyüme ve kamyon nakliyecilerinin bu büyümeyle birlikte hareket etmesidir. Ancak, bu artışın yanı sıra, yabancı kamyoncuların Türkiye pazarındaki faaliyetleri, özellikle son yıllarda hızla artmıştır. Bu artışın temel nedeni, Türkiye'nin dış ticaretindeki büyüme ve kamyon nakliyecilerinin bu büyümeyle birlikte hareket etmesidir.

3. Sınıfta

100 sene sonra sarışın kalıymıyacak mı?

100 sene sonra sarışın kalıymıyacak mı?

Bu yazıda, 100 sene sonra sarışın kalıymıyacak mı? sorusuna cevap aranmaktadır. Özellikle, sarışın kalıma sahip insanların, 100 sene sonra sarıya dönüşme olasılığı, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Sarı saçlı insanların, 100 sene sonra sarıya dönüşme olasılığı, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır. Özellikle, sarışın kalıma sahip insanların, 100 sene sonra sarıya dönüşme olasılığı, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Sarı saçlı insanların, 100 sene sonra sarıya dönüşme olasılığı, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır. Özellikle, sarışın kalıma sahip insanların, 100 sene sonra sarıya dönüşme olasılığı, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Pahalılığın tezahürleri

2 genç "Yalınayaklılar" kulübü kurmuşlar!..

Kulüp kaptanile bir konuşma

2 genç "Yalınayaklılar" kulübü kurmuşlar!..

Kulüp kaptanile bir konuşma. Özellikle, kulübün amacı ve kulübün faaliyetleri, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Kulübün amacı, özellikle gençlerin spor ve sosyal faaliyetlere katılımını teşvik etmektir. Kulübün faaliyetleri, özellikle futbol ve basketbol oyunlarıdır.

Kulübün amacı, özellikle gençlerin spor ve sosyal faaliyetlere katılımını teşvik etmektir. Kulübün faaliyetleri, özellikle futbol ve basketbol oyunlarıdır.

Yalınayaklıların maçından bir anıtsayna

Yalınayaklıların maçından bir anıtsayna

Bu yazıda, kulübün maçlarından bir anıtsayna, özellikle kulübün başarıları ve kulübün üyeleri, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Bu yazıda, kulübün maçlarından bir anıtsayna, özellikle kulübün başarıları ve kulübün üyeleri, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Hayat pahalılığının tezahürleri

Hayat pahalılığının tezahürleri

Hayat pahalılığının tezahürleri

Bu yazıda, hayat pahalılığının tezahürleri, özellikle enflasyon ve fiyat artışları, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Hayat pahalılığının tezahürleri, özellikle enflasyon ve fiyat artışları, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Hayat pahalılığının tezahürleri, özellikle enflasyon ve fiyat artışları, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Yeni Çıktı Her İş Adaminin El Kitabı

İngilizce Ticaret Sözlüğü, Her İş Adaminin El Kitabı. Özellikle, bu kitabın içeriği ve faydaları, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

İngilizce Ticaret Sözlüğü, Her İş Adaminin El Kitabı. Özellikle, bu kitabın içeriği ve faydaları, bu yazıda detaylı olarak ele alınmaktadır.

Akşam Gazetesi'nin 20 Haziran 1947 Tarihli Nüshası

To Sun Search for a Solution to the Heavy Cost of Living in 1940s of Turkey: The Club of the Barefeet.....	36
Kulübün Kurucuları ve Üyeleri.....	41
Kulübün Kuruluş Gerekçesi (Esbab-ı mucibesi) ve Maksudı.....	41
Yayınayaklılar Kulübünün Prensipleri.....	42
Süreli Yayınlar.....	Error! Bookmark not defined.
Kitap ve Makaleler.....	Error! Bookmark not defined.